

Valtiovarainvaliokunnan kuuleminen 26.10.2021: Talousarvioesitys

Rajoitun lausunnossani kahteen asiaan: valtiontalouden kehysjärjestelmään ja velkaantumiseen. Kuten hallitusohjelma toteaa, kehyspäättös on osa julkisen talouden suunnitelmaa, jolla pyritään varmistamaan vastuullinen, pitkäjänteinen ja taloudellista vakautta edistävä finanssipolitiikka.

Hallitusohjelman mukaan valtiontalouden kehysten tarkoitus on rajoittaa veronmaksajan maksettavaksi koituvien menojen kokonaismäärää. Kun talousarviossa tehdään tämän näkökulman kannalta neutraaleja muutoksia, vaalikauden kehukseen voidaan tehdä niitä vastaavat tarkistukset. Kehys ei rajoita menojen uudelleenbudjetoiteja.

Myös investointimenot kuuluvat kehyksiin. Tämä ei ole ollut esteenä julkisten investointien korkealle tasolle. Julkiset investoinnit/BKT ovat olleet noin neljänneksen EU-maiden keskitasoa korkeammat (liitekuviot). Niitä tuetaan myös takauksin. Julkisen sektorin takaukset/BKT ovat Suomessa EU-maiden suurimmat (liitekuviot).

Investointimenojen taso otetaan huomioon, kun hallitus päättää kehuksesta. Suuretkin hankkeet ovat voitu tehdä suunnitelmallisesti kehysten puitteissa, mistä esimerkkinä on hävittäjähankinta.

Investointityyppiset hankkeet ovat usein pitkäaikaisia ulottuen hallituskauden yli. Siksi niihin haetaan yleensä parlamentaarinen yhteisymmärrys. Sen perusteella suunnitellut menot viedään hallituskauden viimeiseen ns. tekniseen kehukseen, jota uusi hallitus käyttää oman kehyspäättöksensä pohjana. Näin voidaan menetellä nyt esimerkiksi T&K-panostuksissa, joita koskevia linjauksia valmistelee parhaillaan parlamentaarinen ryhmä.

Koronakriisin hoidosta aiheutuvat menot ovat siirretty kehysten ulkopuolelle. Lisäksi hallitusohjelman poikkeusolojen mekanismiin varatusta kehysten ylimenevästä enintään miljardista eurosta tänä vuonna käytetään 500 miljoonaa euroa ja ensi vuonna loput 500 miljoonaa euroa.

Kehukseen kuuluvat myös lisäbudjettivaraus sekä ns. jakamaton varus, jolla varaudutaan yllättäviin menotarpeisiin. Kehys sallii myös menojen uudelleenkohdennukset hallinnonalojen välillä.

Tämän lisäksi hallitus päätti korottaa kehystä 900 milj. euroa vuodelle 2022 ja 500 milj. euroa vuodelle 2023.

Kehysten ylitys johtaa suurempaan velkaantumiseen. Budjettisääntöjä tai velkarajoja rikotaan myös muissa maissa. Esimerkkinä tästä on ollut Yhdysvaltojen liittovaltion velkaantuminen ja sen katon toistuvat nostot.

Velka ei ole ollut yhtä suuri huoli kuin ennen. Tälle asennemuutokselle on monia syitä, mutta yksi lienee ylitse muiden. Kysyntää valtioiden velkakirjoille on riittänyt, vaikka korot ovat matalat ja velkatasot ovat korkeita.

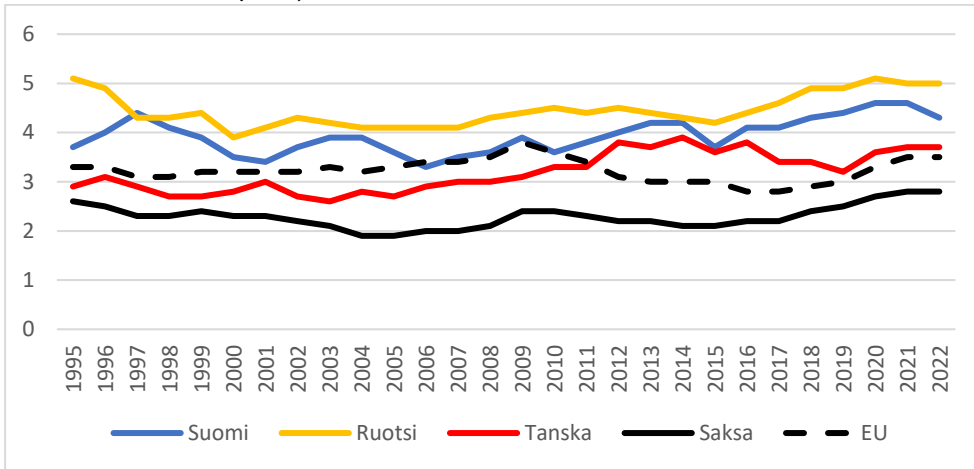
Korkotason keskeisiä syitä ovat matalat inflaatio-odotukset ja keskuspankkien poikkeukselliset velkakirjojen ostot. Tähän talouden elpymiseen ja niukkuus työvoimasta, raaka-aineista ja hyödykkeistä ovat nyt tuomassa muutoksen. Nykyisillä kasvu- ja alijäämännäkymillä velan koron melko pienikin nousu käynnistää velkakierteen.

Kun muutoksen syynä on inflaatio-odotusten kohoaminen, koskee velkakirjojen koron nousu myös hyvän luottokelpoisuuden maita. Inflaatio-odotusten noustessa keskuspankit luopunevat ensin poikkeuksellisista toimistaan. Koron nousun ajankohtaa on mahdoton ennustaa, mutta siihen pitää hyvissä ajoin varautua.

Kun korkotaso normalisoituu, on päätetyn finanssipolitiikan linjan noudattamisessa entistä selvemmin kyse valinnasta nykyisten ja tulevien julkisten palvelujen ja etuuksien tason välillä.

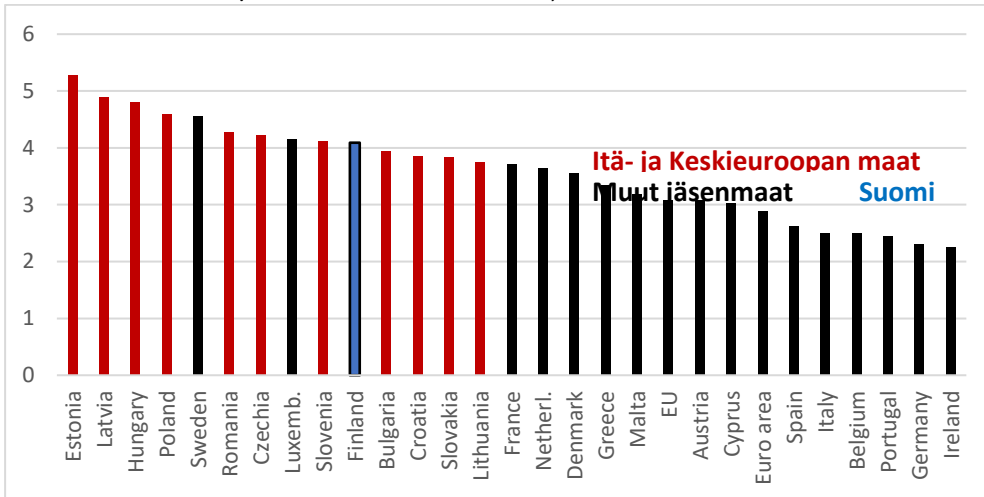
Liitekuviot

Julkiset investoinnit/BKT, %

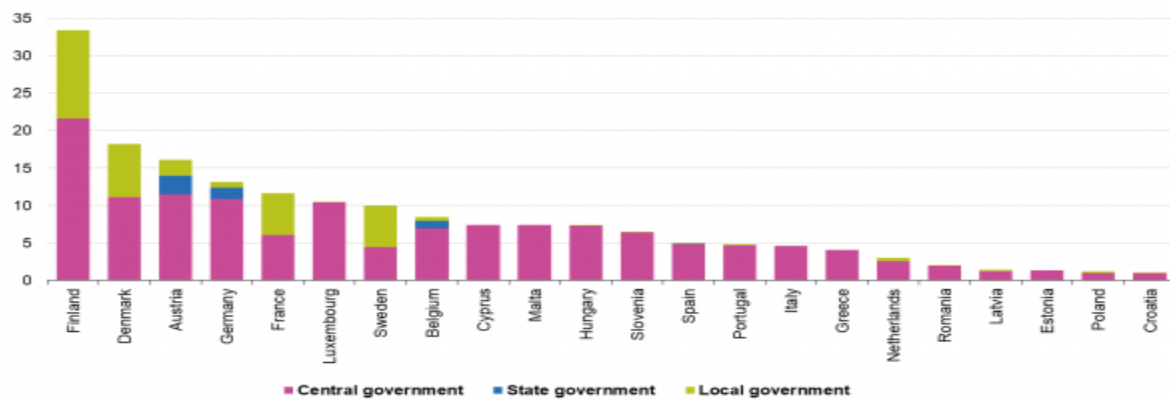
Lähde: Eurostat

Julkiset investoinnit/BKT keskiarvo 2010-2020, %

Lähde: Eurostat

Government guarantees, 2019
% of GDP

Bulgaria, Czechia, Ireland, Lithuania and Slovakia reported total government guarantees of less than 1% of GDP in 2019. Data for Finland also include guarantees provided by a specialised financial public corporation classified outside of government. Total guarantees in Denmark increased notably in 2019, due to the introduction of new guarantee schemes/ mortgage bonds for social housing. A few other Member States still lack complete data coverage for guarantees.
Source: Eurostat (gov_cl_guar)